

LA COMARCA DE LLEYDA

REVISTA MENSUAL CATALANA

REDACCIO Y ADMINISTRACIO

ANY I

NÚMS. 6 Y 7

PREUS DE SUSCRIPCIO

Estampa de Joseph
A. Pagés Major, 49

LLEYDA, SET. Y OCT. DE 1897

Per tot arréu 1 pesseta
semestre

No s' tornan los origi-
nals:

◆◆◆ LLEYDA ◆◆◆

COMPARACIONS LLINGÜÍSTIQUES

III SÍLABES

(Continuació)

Continuant l' estudi comparatiu de la fonètica catalana, y vist, encara que à la lleugera, lo que devia ferse present sobre los elements simples de fonació y 'ls diptongos, deurem dir quatre paraules de la reunió y compenetració íntima de unes lletres ab altres, donant lloch à la formació de lo que coneixém baix lo nom de sílabes.

No totes les llengües forman les sílabes de la mateixa manera; sino que cada una té un sistema especial y unes lleys propies y exclusives. Les llengües semítiques, parlant en termes generals, tenen com à lleys à que las sílabes se subjecten en sa formació, la de començar sempre per consonant, si be à voltes aquesta consisteix en una sencilla aspiració, la de contindre una sola vocal, la de puguer acabar en vocal ó en una ó dos consonants y la de reclamar ni mes ni menys de tres temps al pronunciarse. La llatina adapta les sílabes à les lleys de puguerse començar por vocal ó per consonant; de no puguer iniciarla dos consonants, com no estiguen en l' ordre de muda y líquida ó vaja en primer lloch la *s*; de no permetrens al principi tres consonants, à menos que la primera sia *s*, la segona muda y la tercera líquida; de puguer acabar en una, dos ó tres consonants, y ademés en vocal y la de tindrer les sílabes llargues, breus ó indiferents. Les lleys que normalisan la sílaba castellana 's redueixen: à puguer començar y acabar en vocal ó consonant ó hé en dos consonants, sempre que, quand se tracta de inicials sia muda la primera y líquida la segona y quand de finals la última sia la xiulant *s*; y à careixer de quantitat y ser susceptible en cambi de accent tonich. La sílaba catalana ha de començar en vocal, consonant sencilla y dos consonants (muda y líquida) y pot acabar en vocal y en una, dos ó tres consonants, devent en aquest últim cas esser la darrera una *s*: en ella hi cap també l' accent tonich encara que, rigurosament parlant, hi manque la quantitat.

Adoptant la classificació seguida pels autors espanyols, les sílabes poden ser directes, iuverses y mixtes, segons acaben en vocal,

hi comencen, ó ni hi acaben ni hi comencen: aquesta es la divisió que 'ls tractadistes estrangers, Withney, Gesenius, Guardia y Wierzeyski han establert, tot ab diferent denominació, puig donan á les primeres lo nom de ovetes y á les segones lo de tancades, cual denominació ha sigut cambiada per alguns gramatichs ab la de pura y mixta, simple y composta, simple y mixta etc.

Nosaltres prenent per punt de partida l' anterior classificació l' extindrem ó ampliarem én la forma que 'ns indiquen les diferents combinacions que poden adoptar les lletres al constituir sílaba y que son les següents, excluides les sílabes formades per sols vocals, que ja han sigut estudiades convenientment.

	Composició.	Denominació.	Exemples.
SÍLABES	consonant y vocal	Directa	pi.
	vocal y consonant.	Inversa.	'n
	consonant y diptongo	Doble directa.	meu, pau.
	diptongo y consonant.	Doble inversa.	ous.
	consonants y vocal.	Directa composta.	pla.
	vocal y consonants	Inversa composta.	a t. obs.
	consonants y diptongo.	Doble directa composta.	creu, plu.
	diptongo y consonants	Doble inversa composta.	ient.
	consonant, vocal y consonant.	Mixta sencilla.	car.
	consonant, diptongo y consonant.	Mixta plena.	paus
	consonants, vocal y consonant.	Mixta semicomposta.	blat
	consonant, vocal y consonants.	Mixta composta.	part.
consonants, vocal y consonants.	Mixta doble composta.	prats.	
consonants, diptongo y consonant.	Mixta plena semicomposta.	praus.	
consonant, diptongo y consonants.	Mixta plena composta.	diant.	
consonant, diptongo y consonants.	Mixta plena doble composta.	priors.	

Com se veu, han quedat excluides de la classificació precedent les sílabes formades per sola una vocal, un diptongo ó un triptongo: porque d'elles n' avem parlat ja en los anteriors articles. No obstant respecte á aquest punt hem de dir que no es cert lo que en una Gramática catalana la d, en Ferrer y Carrió. 's llegeix en lo capítol destinat al estudi de les sílabes en que declara d'un modo ben explicit que en català no hi ha mostra de sílabes constituïdes per tres vocals, quand ab frecuencia 's trovan los triptongos *iau*, *uau*, combinats ab consonants y la veu *ayau* (tingau) que 'ns demostra lo contrari de lo aseverat pel Sr Ferrer.

Sílaba directa.—Es la mes rudimentaria y la que mes abunda en totes les llengües novollatines. Tant la castellana, com la catalana l'emplean molt frecuentment, formant no solzament sílabes, sino paraules monosílables. Ex. *ni*, *la*, *si*. Resulta, empero, major nombre de sílabes en nostra llengüa, per puguer acabar en dos clases de *e* y de *o* y por serli licit començar paraula pel signe *ll*.

Sílaba inversa.—Segueix en importancia á l' anterior: y entre les dos classes pot dirse que reuneixen la meytad de les sílabes que 'strovan en les paraules de les llengües llatines y per lo tant en les catalanes y castellanes. Comparades les sílabes inverses de una y altra paraula, en la nostra hi notam l' existencia de les combinacions *ag*, *och*, *all*, *any* que mancan en la dels castellans.

Doble directa.—Ocupa també un lloch preeminent en lo cuadro de classificació la sílaba doble directa. Es usada en la llengüa mare y en les que d'ella derivan. En català podem presentar les combinacions acabades en *au*, *ou*, *eu*, *iu*, *vu* (pau, pou, peu, niu, nuu) que no hi ha en castellá, á cambi de la terminació *uo* (ar-*duo*) que manca en aquell idioma. Consideram que la mateixa doctrina pot aplicarse als triptongos, que tenen analogia en abdós parles; y 'ns abstenim de tractarlos apart: lo propi hem de dir en la sílaba doble inversa.

Doble inversa.—Al igual que la doble directa trova 's en llatí, catalá y castellá: no es tant usada com la directa; y la catalana sols té una combinació més que la castellana y es *ous*: en los demás cassos s'hi observa identitat.

Directa composta—Al tractarse d' aquest grupo, s ha de notar una identitat completa entre 'l catalá y 'l castellá, essent sempre la primera consonant muda y la segona líquida. Pro. en quant al llatí pertany, además de aquella combinació, admet la de dos consonants y encara, á diferencia de aquelles, de les dos consonants la última ha de esser la xiulant *s* y no ha de ser sílaba final de dicció. Exemples: en llatí *urbs*, en catalá *arts*, en castellá *obstaculo*. En la llengua castellana tendeix á desaparèixer la sílaba inversa composta, y avuy ja hi sembla manllevada: unicament se deixa veure en paraules de procedencia genuinament llatina, passades á la parla de Castella sens aver suferit les variacions filològiques que s'acostuman. Inutilment pretén la Academia fer renaixer aytal combinació, llegislant que s'escrigue *obscur*, *substancia*, etc; porque l'us ha emprés ja 'l seu camí y es difícil desviar-lo. En cambi nosaltres havem aumentat lo nombre de les llatines, usantles en paraules que jamay s'hi havian escrit y adaptantli nostra fonética de tal manera que 's pronuncian perfectament totes les lletres, á diferencia de lo que succeheix en alemá, hont la majoria de les consonants no tenen valor fonich en algunes paraules.

Inversa composta.—Es combinació propia de les tres llengües; llatina, castellana y catalana. Pot ser de dos y de tres consonants, aquest últim cas se reserva al llatí y al catalá: de manera que en castellá sols poden trovarse al fi de sílaba dos consonants y encara, á diferencia de aquelles, de les dos consonants la última ha de esser la xiulant *s* y no ha de ser sílaba final de dicció. Exemples: en llatí *urbs*, en catalá *arts*, en castellá *obstaculo*. En la llengua castellana tendeix á desaparèixer la sílaba inversa composta, y avuy ja hi sembla manllevada: unicament se deixa veure en paraules de procedencia genuinament llatina, passades á la parla de Castella sens aver suferit les variacions filològiques que s'acostuman. Inutilment pretén la Academia fer renaixer aytal combinació, llegislant que s'escrigue *obscur*, *substancia*, etc; porque l'us ha emprés ja 'l seu camí y es difícil desviar-lo. En cambi nosaltres havem aumentat lo nombre de les llatines, usantles en paraules que jamay s'hi havian escrit y adaptantli nostra fonética de tal manera que 's pronuncian perfectament totes les lletres, á diferencia de lo que succeheix en alemá, hont la majoria de les consonants no tenen valor fonich en algunes paraules.

Doble directa composta.—Aquest grupo ve á ser lo resultat, per lo que á les lleys fonétiques se refereix, de la sílaba doble directa y de la directa composta. Ne trovam exemples en les tres llengües en que desde un principi 'ns venim fixant: pro no 's trova en les tres igualment usada, sino que en la llatina y castellana lo seu us resulta molt restringit, mentres que es mes ampli en catalá. Pot dirse que 'l castellá conserva aquesta classe de sílabes en les paraules de derivació culta y no de formació vulgar (ex *clausura*), á no ser en los diptongos inversos *ue*, *ie*, que s'han fet molt frequents: mentres que en Cataluña ha sigüt lley de derivació (ex. *brev* de *brevem*, *creu* de *crucem*, *preu* de *pretium* etc.)

Doble inversa composta.—Ha de amotllarse á les lleys que regularisan les sílabes doble inversa é inversa composta. No sabem que l'ha ja usat la parla del Laci; la castellana solzamente l'emplea en algun nom propi (ex. *Mayáns*); la catalana pot dirse que ha introduhit en sa fonética aquesta classe de combinacions, que si bé no 's trovan ab extremada frecuencia, empero s'ha de confesar que no hi mancan y que no hi representan mal paper, sino que s'hi veuen com en lloch per elles apropiat (ex. *saions*, *oyent* etc.)

Mixta sencilla.—Herrainz en sa obra «Tratado de Gramática razonada» ennomena á aquest grupo y al següent «sílabas de juego duplo» sens dubte per estar la vocal ó diptongo ferits per una consonant anterior y sostenintne una altra posterior. Crech mes propia la denominació per nosaltres adoptada per reconèixer per fonament la mateixa naturalesa de la sílaba y per correspondrers lógicament ab los noms donats á les restants classes de sílabes. Després de la directa é inversa sencillés es la mes usual, tant en llatí com en sos derivats: no obstant, en llatí es menos usada que en castellá y en

aquesta llengüa menys encara que en català. La rahó d' aquesta diferència està en que ni la sílaba llatina ni la castellana poden acabar ab lo só de *ll* ó *ny* (faltant combinacions com *tall*, *pany* etc) ni ab lo de *ch* senyalat en català per *ig*, ni ab lo de *ch* francesa marcat per *x* (mancanhi formes silábiques com *puig*, *baix*); ni començar ab lo só de *ch* francesa: lo llatí ademés no pot començar sílaba per *ll*, ni acabarla per *f*, *k* ó *z* y casi may per *c* ó *p*: de tot lo que resulta un considerable nombre de combinacions que contribueixen á enriquir la fonética catalana, donantli un lloch superior á la castellana.

Mixta plena.—Encara que ni haja exemples en los tres idiomes, com en llatí hi ha mes poch diptongos que en castellá y en aquesta llengüa menys que en català, resultan major nombre y mes varietat de combinacions en nostra parla: apart de que la sílaba mixta plena es en català usada ab tota classe de diptongos, mentres que en castellá es casi exclusivament formada ab los diptongos inversos en que la vocal feble precedeix á la forta. Per consegüent en aquesta última llengüa casi no 's trovan sílabes similars á *paus*, *peus*, *pous*, *baix*, *peix*, *coix* que tant usuals son entre nosaltres,

Mixta semicomposta.—Son les dites per Herrainz de *juego triplo*, qual nom dona també á les del grupo següent per tindre unes y altres tres articulacions ó consonants. Tal volta s'ennomenarian millor aquelles y aquestes ab lo nom respectiu de *precomposta* y *subcomposta* per estar los elements articulats de composició en les unes devant y en les altres darrera. Lo català es susceptible de major nombre de combinacions per admetre mes consonants finals de sílaba, com ja s'ha dit al tractarse de la sílaba mixta sencilla. Exemples de sílabes que mancan en castellá son *planj*, *extrany*, *estreny*, *grill*, *broll*, *dret* etc.

Mixta composta.—Respondria mes exactament á la constitució y naturalesa d' aquesta sílaba lo nom de *subcomposta*, com avants hem dit. Es mes extens en català que en castellá lo nombre de combinacions pertanyents á aquest grupo admeses per les lleys fonéticas de una y altra llengüa: en la última no 's trovan altres combinacions que les acabades en la lletra *s*; casi sempre precedida de *n* ó *b*, com *constancia*, *substancia* etc., en català, lo mateix que en llatí s'admeten per lletres finals algunes altres, donant per resultat sílabes com *vert*, *banch*, *llest*, *llarch*, *caps*, *nits*, *vern*, *carn*, *Llesp* etc., que 's buscarian en va en la parla castellana; constituint entre nosaltres una font molt natural y regularment abundosa de sílabes. Hi ha en castellá contadisimes sílabes acabades en *z* (*Sanz*) que corresponen á les catalanes en *c* (*avenc*). En cambi hi faltan absolutament sílabes d' aquest grupo que terminen ab tres consonants com *parts*, *banchs*, *verts* etc., y que son una riquesa per la fonética catalana, á la que no li falta mostra de cap de les sílabes qu' havem enumerat en nostra classificació.

Mixta doble composta.—Aquesta y la *mixta plena doble composta* han sigüt per Herrainz batejades ab lo nom de *sílabes de juego cuádruplo*, en atenció á estar formades per quatre consonants distribuïdes dos á dos als extrems de la vocal ó diptongo á que afectan. En la llengüa castellana 's trovan solzament exemples de dita classe de sílabes en paraules de derivació llatina culta, deventse observar que tenen tendència á desapareixer del seu sistema fonològich suprimint la penúltima consonant: ex. *transposición*. En català 's formen sílabes mixtes doble-compostes en paraules llatines que avans de la derivació no la tenian, prenent carta de lo naturalesa en nostra fonologia ex. *omplert*, *plens*, *prats* etc.

També aquí 's veuen sílabes acabades en tres consonants; resul-

tant un conjunt de cinch consonants ab una sola vocal: particularitat propia de la llengüa catalana y de la llatina; puig en llatí, apesár de lo que diu Commelerán en la seua Gramática comparada, donant á entendre que sols se trovan grupos de quatre consonants ab una vocal, hem trovat paraules com *stírps*, *scrobs*, que n tenen cinch. Mes així com en llatí son molt escases, en catalá 's poden observar ab mes frecuencia: ex. *omplerts*, *franchs*, *blanchs*, *tronchs* etc.

Mixta plena semicomposta.—Deuria dirse *mixta plena precomposta*; per estarho pel començament de la sílaba. Lo llatí, lo castellá y 'l catalá l'usan; aquest últim ab mes frecuencia que 'ls dos primers: ex. *claustrum*, *clauastro*, *claustre*, *claus*, *plaus*, *preus*, *emprius escrius* etc; essent de rotar que nl ab diptongos inversos l'emplea gran cosa l'idioma de Castella.

Mixta plena composta.—Lo seu veritable nom deu esser *mixta plena subcomposta*. Sol usarse tan sols ab los diptongos inversos y en la llengüa catalana: ex. *comediant*, *orient* etc., admetent també les tres consonants finals com *orient*s etc.

Mixta plena doble composta.—No n'he trovat exemple mes que en catalá: ex *brians*, *supriors*, *client* etc., y sempre usats ab diptongos inversos.

Del estudi de les sílabes, se dedueix á favor de la catalana una varietat infinitament mes gran que en la castellana. En les directes, doble-directes, mixta sencilla, mixta plena, mixta composta y mixta plena composta, té de ventatje la catalana lo puguer començar per lo só de *ch* francesa. En les inverses, doble inversa, mixta sencilla, mixta plena, mixta precomposta y mixta plena precomposta, tenim en catalá ademés de les combinacions castellanes y similars les acabades en *ll*, *ny*, *ig*, *x* (só de *ch* francesa). En les inversa composta, doble inversa composta, mixta composta, hi mancan en castellá tota classe de combinacions acabades en tres consonants, quals combinacions son perfectament admeses en la llengüa catalana, haventhi ademés en aquesta mes gran varietat en les acabades en dos consonants. Los grupos de sílabes mixta plena composta y mixta plena doble-composta no 'strovan en la parla de Castella.

E. ARDERIU.

NOTES ARQUITECTÒNIQUES

MONSÓ

No son les censilles y curtes notes, treball que pugá honrar la importancia artística é histórica de Monsó; nombroses planes hauria d'abarcar l'estudi, aportant datos, fetxes, mides y detalls pera que la ressenya del Monsó monumental fos, sino completa, cuan menos digna de sa memoria: pero, tenint en compte 'ls limits d'aquesta publicació y altres motius de deficiencia, ns' contentarem en dedicarli algunes ratlles á manera d'expressiu recort, mostrant l'impresió que sols pot produhir la visita de un dia al gran poble, donchs que 'l temps es sols lo necessari per la investigació y profon análisis de una sola de ses belleses.

Orla de fundació molt primitiva y honrosa historia intimament lligada ab la de nostra terra: son nom fora actualment famós, tant sols per les Coits que allí s'reuniren baix l'estandart de les quatre barres

que per espay de tants anys siguié l'regnat de ses torres y marlets. Restos venerables proban l'origen antiquíssim de Monsó, comtantse entre ells, les sepultures obertes en la roca viva de la época dels Celtes, semblants á les de la provincia de Barcelona y un exemplar de Nurhugas com los de Mallorca, restos de fortalesa romana en la anomenada «Muela» apart de gran número de monedes, cerámiques, manuscrits y del detingut estudi fet per ilustrats é imparcials autors.

Com moltes altres poblacions antigües, pren lo desarrollo d'anfiteatre al peu de una montanya de ràpita pendent, al cim de la que s' hi establí la en aquells temps inexpugnable fortalesa que protegía l'caseriu amurallat: vora de corrents fluvials que portan los noms de Sosa y Cinca y que com cintes argentades serpenteijan per extensa planuria, donant l'element indispensable pel cultiu de ses productives terres.

Vista á llarga distancia, ja 's descobreix un poble de grants recorts per sa posició estratéfica, accidentacions de contorn, fesomia de sos casals y 'ls tons simpátichs que no 's troban en les poblacions modernes d' aquelles desarticulades osamentes estucades ab les tintes de la velluria com si foran fites, nos mostran los passos de tantes civilizacions a les que tenim moll que agrahir.

Al visitar per primer cop Monsó, gran decepció experimenta l'curiós, donchs creu allí trobar, grans creacions, esplendits y suntuosos monuments modelos acabats, ríchs véstigis mes ó menos conservats y de diferents materials: rés d'aixó; ruines menys preuhades per la mà del home y rematades per la acció destructora del temps, fentse necessari un esforç per imaginárseles en lo seu primitiu estat de conjunt, además de que en moltes d' elles no s'hi troba gran puresa de sentiment artístich.

Baix aquest punt de vista ns' ofereix Monsó manifestacions de tots los ordres; religiós, militar y civil: entre les primeres tenim la Colegiata de Santa María á la que tanta protecció dispensá D. Sancho Ramirez; siguié aixecada sobre l' emplacament d' antiga mezquita. Sa planta es románica partida en tres espayoses naus rematades en ábsides semicirculars que s' conservan en gran part, aixís com també mols macizos, pilastres, columnes, capiteils y voltes de severitat y sencillés propies del estil. La concurrencia en aquest monument d' altres époques y gustos, se manifesta en la volta gòtica de la primera nau que es del sigle tretze, en les taules de la Passió que son del quinze, en la torre que s'alsa sobre 'l creuher en los sitials del coro ahont s'hi veuhen tallades en nogué capritxoses figuras del setze, senyalánt les parts restants l'época barroca tant fatal per les belles arts y especialment per l'arquitectura.

Segueix en importancia l' temple de Sant Joan B. que estigué á carrech de la ilustre ordre dels cavallers hospitalaris de Sant Joan; es mostra d' aquelles parroquials de l'edat-mitjana, espayosa y proporcionada nau en lo sentit del ample y llarch, coberta per volta de creneria tant en us en los sigles XVI y XVII. L'interior, fou pintat modernament ab tant desacert, que ls' treu lo caràcter y natural apariencia (1)

De la que siguié famosa Abadía de Sant Domingo fela en lo sigle IX quedan tant sols ruines de sa iglesia y una sola pedra del que fou Claustro de la mateixa, departament que sens dupte oferí á les turbes enemigues l'any 1642, mes facilitat per ensanyarse ab major empen-

(1) En una de les capelles del costat de l' epístola, s'admira una copia e una de les cèlebres obres de Joan de Joanes.

ta. Formes romàniques declaran les voltes de mitj punt, columnes y robustos capitells de xocants motius y per l'aspecte general, pot deduirse la disposició, grandiositat y caràcter del Claustre que tenia fàcil comunicació ab lo temple, habitacions y accesorios del convent.

En les afores de la vila, s'hi troba una construcció gòtica y elegant en estrem, y que serví d' iglesia al convent de PP. Franciscans: data del sigle XIII de severa trassa, voltes y ventanals de bona proporció y ben estés dibuix que recordan l'esquisit gust que presidi entotes les construccions d'aquella época fabricades en Aragó y Catalunya.

Conjunt de importants edificacions fóu lo castell dels Templaris, teatro de moltes hasanyes y tomba de tants enemichs; posició d'aquells esforsats varons, guerrers monacals que dedicavan l'activitat de la vida en defensa de la religió y que tanta celebritat adquiriren en les diverses regions ahont s'establiren especialment en la terra catalana portats per D. Ramon Beranger IV. Integraren la dita fortaleza y bon nombre de construccions per satisfer a les necessitats d'aquella institució, poguentse avuy encare investigar perfectament la manera com entengueren y donaren solució al problema de defensa: restos notables de torreous árabes y bissautins fets de silleria y mamposteria, batenes espillerades de terra cuita, baluards y troneres del mateix material presentantse per totes les parts senyals de destrucció y d'incendi. Notable era l' temple d'estil romanich ab frontis de senzilla expressió pero de poch valent motlluratge, la presó, cementiri, polvori; les grants sisternes practica-des en lo roca y ls tant célebres pous y galeries subterrànees d'original y complicada disposició que comunicavan la fortaleza ab les afores de la vila. (1)

Dins del Monsó artístich-monumental se pot incloure l'edifici destinat á Casa de la Vila, construcció típica aragonesa qual fatxada principal es sobria y ab caracter verament regional, que com á les cases partículars, los hi doná lo vestibul y galeries de reminiscencia mudejar y que tant bé s'amoldá á les costums, materials de construcció y condicions del pais, cumplintse com sempre l'gran axima.

Totes les mentades construccions, son págines per la historia de Monsó y facil se compren la molta importancia que tingué durant los sigles mitjos; apenes senyals de vida dona en los sigles XVII y XVIII y gran part del actual pero avuy sembla tenen allí eco les corrents modernes, favorescudes per l'entussiasme que desplegan los seus fills. Tal volta conta Monsó ab lo primer pont metalich y de trams parabolichs de mes de 50 mts. de llarch que s'ha construit en le nostra nació, obra sobre l'riu Cinca y formant part d'una de les carreteres nacionals. Es lo tal pont una proba més de lo que s'pot realisar ab aquell material; bastant tant sols dir, que en cada pessa s'hi veu una discreció mecànica; les piles que com los estreps son dobles, estan fets ab lo potent sistema tubular aplicat ab tota perfecció y conseguí lo seu autor los resultats que s'proposá al lluytar ab aigua de corrent tant traidora, quals efectes d'arrastre están de manifest á ben poca distancia.

Y per fi, encara que menos important, es notable per la gran seguretat ab que está fet y per la utilitat que reporta als vehins, lo pont de pedra novament construhit sobre l'riu Sosa. F. LAMOLLA M.

(1) Encare que no han tingut ocasió de visitarles per les moltes dificultats y perills que representa lo seguirles, en cambi degut á la amabilitat del erudit patrici y estimat amic D. Mariano Pano se ns'posá de manifest croquis de les mateixes y fets de sa má.

L E T E R ⁽¹⁾

Dorm en llit de nuvols y estrellas.

De bon dematí qu' encare fosqueja,
ja 'm crida 'l bober, Marió ¿Que nót llevas?
Y jo, sense son d' un sal soch á terra
me poso palpant la roba, y depresa,
la fals, lo mes gros cistell y la meva
filosa prenent, de cánem ben plena
trach fora 'l corral las cabras y ovellas
Mes jay! no las duch, al camp ple de xeixa;
ni ab vinyas tampoch, perquè les malmenan:
las duch cap al riu á dintre la arbreda
que sempre te flors, que sempre verdeja.
Allí sento 'ls cants del jorn qu' desperta;
veig com 'ls aucells fan niu y festejan;
com porta als petits, menjá la famella;
com l' aygua lliscant, las flors petoneja;
com jugan bronzint, las rossas abellas,
y 'l cor me bat fort y canto ab dalera,
mes jay! tot cantan 'ls ulls se me negan.
No se si es mon plor de ditja ó tristessa;
ni se lo que tinch ni entench jo mateixa
qu' hi pasa llavors, en l' ànima meva.....!

No 'm sento del pou ab l' aygua dolenta
qu' m rento en lo riu ab l' aygua de perlas.
Voreta m' hi asech desfeníme las trenas,
qu' en pluja d' or fí me cauhen per terra;
y tot sovintet m' ajuda en ma feyna
lo vent que ab mos rulln gelós joguineja.
L' ayros cassadó que ve de la serra
y sempre s' aseu á pendre la fresca
me diu que d' amor son llassos mas trenas
y ab ellas me diu que l' ànima seva
fa temps, fa mol temps li 'n tinch presonera.
Qui sab si es vritat que soch blanca y bella
ó si ho repeteix per ferme contenta?
Yo ho vull esbriná cuan quedo soleta
y 'em miro del Ter en l' aygua serena.
Bonich tinch l' espill, no hi ha cap princesa
que 'l tinga com jo, que soch tan pobreta.
Lo meu te per fons la bolta blavenca,
ab ona de llum y albadas serenas;
y en mitj d' aquells raigs de foch qu' enlluhernan
¡que rossa y gentil brilleja ma testa!

(1) Poesia premiada ab l' Accessit s'agón à la FLOR NATURAL en los J.chs Florals d' enguany, organissats per l' Associació Catalanista de Lleyda.

M' hi torno á mirá y aviat, impacienta,
 llensan 'ls esclops ó 'l tros d' espartenyas,
 mi hi fico despues y l' aygua me 'ls besa;
 y 'l seu mormolá llavoras me sembla
 que te del amor la parla mateixa. . .

Diumenge sortint de missa primera
 del poble se 'n van las noyas pagesas,
 xerrán y rien vestidas de festa,
 saltan pels camins com guatillas novellas.
 Com nins boixejan, segueixen darrera
 'is joves fadrins duhén á la orella,
 'l uns un clavell, 'ls altres encesa
 porcella del nort, tot just mitj oberla

Gronxanhe en lo riu la barca 'ls espera
 y cuan tots hi son ¡Deu meu quina gresca!
 Yo sento de lluny sos cants y conversas
 y 'is miro glatint, morintme d' enveja
 ¡Yo may ne puch fe de dias de festa;
 ni vey cap mercat ni vall de cap mena;
 ni vaig pels aplechs, ni tinch sino penas!
 ¡Deu meu y qu' es trist l' esser orfaneta!
 Ningú 'm veu plorá ni 'm sent una queixa,
 y 'l Ter qu' en lo mon es l' unich que 'n besa,
 ¡que 'n guarda en son si, de llágrimas mevas!

Lo dia n' es llarch cuan ve la nit freda,
 y 'l Ter dorm en llit de núvois y estrellass;
 ells tornan rien, jo tota soleta
 plorán duch al mas las cabras y ovellas.
 Per mes qu' haji omplert la grossa cistella;
 com may m' ha trobat cab feyna ben feta
 la meva crudel madastra me pega,
 y 'm fa trevallar pitjor qu' una bestia
 sens dar-me repós en tota la vetlla
 ¡Deu meu y qu' es trist l' esser orfaneta!
 ¿Perque no m' hi vol la mare allí ab ella
 dessota 'l xifré d' aprop de la esglesia?
 Cuan vaig á dormí, ni 'm puch teni dreta,
 y amaro de plors 'l meu coixí de herba.
 Mes prompte 'ls meus ulls. se clouhen y assecan
 y rich en mon jas, rich tota contenta,
 somian qu' allí dins d' aquella barqueta;
 felis com aquells, fadrins y donzellas,
 en llit de cristalls me gronixa y me besa
 parlantme d' amor, dihent que soch bella
 lo Ter, l' estimat de l' ánima meva!

TRINITAT ALDRICH Y DE PAGÉS.

Las pequeñas autonomías

IMPRESIONES D' UN VIATJE

Es clar que la personalitat de las regions se demostra filosófica y racionalment. Es clar que, per mica que's regirín las obras de poli-

tica filosófica escrites desde la antiguitat grega ensà, s' hi veuen apareixer aquets organismes que demanan vida propia pel seu cumplert desenrotllo.

Pero à Espanya, y—¡quí ho dirial—fins à Catalunya, ha d' esser més profitosa que qualsevol d' aquellas demostracions una altra de mostració, la que 'n podriam dir demostració geogràfica. Aixó que defensen quatre caps calents que 's diuhen regionalistas; aquesta utopia política que ha de destruir la idea d' Estat, y ha de esqueixar la Espanya y ferne trossos, es una realitat en molts pobles d' Europa que'ns passen devant en quant á progrés material, y en quant á progrés intelectual, y fins en la cohesió política y en lo respecte que mereixen al demés pobles.

Si 'ls periodistas dels diaris de gran circulació que tocan generala á qualsevol manifestació regionalista no 's deixan los seus clixés ordinaris á Madrid lo dia que vullan fer la travessa d' Espanya fins á Russia, prou haurán de dir, com un altre ha dit ab distint proposit, que fan un viatge per *la Europa salvaje*. Perque fins que 's trobin ab la inspecció rigorosa que 's fa á Russia de tota lletra d' impremta no haurán pogut veure que 's posi mos al periódichs, ni que s' afoguin las manifestacions de llibertats regionals ni 'l dret del home de parlar y de viure á son grat y com li demana sa propia naturalesa.

La dualitat de llenguatjes, la igualtat del catalá ab lo castellá, que sembla que ha de convertir la Espanya en una torre de Babel, la veuréu sobre tot á Suissa y á l' Austria.

Jo he entrat á Berna en lo Palau Federal y he volgut estarhi dins d' aquelles quatre parets hon se reuneixeu los representans de tots los cantons suissos y quo senten las tres llenguas francesa, italiana y alemanya, vestintse cada una de sas joyas per lluir las devant de las altres y per obtenir per sa forsa la victoria de la idea que ha sapigut encarnar ab verb més poderós é irresistible. Jo he sentit al bon home que m' acompanyanva respondre ab tota senzillesa á una pregunta meva tocant á la pretesa confusió: s' entenen molt bé, perque aixís tots las saben aviat las tres llenguas.

Jo he atravesat l' Austria, y á dins d' ella he sentit la alemany, y baix á Trieste l' italiá, y l' húngar á Buda-Pesth, y l' polach en las regions de la Galitzia, en aqueix tros que l' Austria arrapá quan fou esqueixada la vella Polonia. Quatre llenguas y l' altra que 'ls de Bohemía ressucitan tancadas dins d' un Estat, totas parladas, totas escrites, totas reconegudas, no significan res pels drets del catalá á la vida y al seu desenrotllo dins del Estat espanyol?

Totas parladas, totas escrites, totas reconegudas..

Las regions del S. de l' Austria y que fronterejan ab la Italia no sols parlan l' italiá en la vida ordinaria y l' usan en manuscrit y lletres de motllo, sino que tenen sas escolas italianas, ahont va tota la maynada que deixa desertas las escolas oficials que l' centralisme sembla perictancu; y fins—horroritzeuvos y poseuvos s'eries lo

que vos réyau de certa proposta que l' any passat discutí y aprobá la Academia de Jurisprudencia de Barcelona—y fins tenen lo dret perfect de que s' usi en los tribunals la llengua de la regió. Potser lo centralisme'n paleix pero també pot ésser que aquesta llibertat haja deslliurat à algun ignoscent d' anar à presidi. Y 'm deya dias enrera un natural d' aquell'a regió que una imposició centralista, que volia retallar la llengua italiana d' aquell cantó de l' Austria, fou rebuda ab una resistència passiva tan poderosa que capitulá 'l centralisme y 's declarará en retirada.

Es parlada à l' Hungria la llengua magyar, y escrita y reconeguda. No n' hi ha prou ab aquestas paraulas per pintar la forsa que á l' Hungria té la llengua nacional. Es necessari dir que 'ls húngars refugen de parlar la llengua alemana, y més los plau contestarvos en francés quan no 'ls comprenéu en sa llengua natural. ¡Qué dich en francés!..... No podent valdres d' ell un diputat húngar que 'm fou company de viatge desde Buda-Pesth fins á Lemberg, s' estimava més parlar-me llatí que dir los quatre mots alemanys que podia entendre.

Y 'ls noms del carrers, y 'ls lemas dels edificis públich, y fins las nimietats, casi diría, del llenguatge popular y corrent, com rétois de botigas, anuncis, indicacions de totas classes, totas están enmolladas en la llengua magyar que tan simpática deu ferse á las orelles dels que l' han mamada quan á las mevas mateixas orelles sonava ab una cantarella melodiosa que m' arribava molt endins del cor, ja que 'l cervell no l' arribava á entendrel.

Regoneguda? .. Lo nou Palau del Parlament ahont ha de sentirse ab tota sa forsa creadora de manaments y lleys que fassan seguir al poble 'l camí que sa naturalesa li ha assenyalat; aqueix Palau, que per tal rahó pot dirse lo monument que 'l poble magyar aixeca al verb que encarna son pensament y son seny; es lo temple més soberch, que he vist aixecarse com afirmació externa de la autonomia d' un poble que per sí sol no forma Estat.

Fins la Polonia! La pobre Polonia, partida á trossos lligats à llevant y à ponent y al mi jdia als Estats que la voltan, te 'l dret que no te Catalunya de parlar sa llengua. Y no 's sent altre llenguatge en los carrers de Lwow (Lemberg), ni 's llegeix en la immensitat de rétois dels carrers, botigas, tranvias y serveys de totas classes. Y 'l dia de la Mare de Deu d' Agost, quan lo católich poble polach d' aquell'a ciutat s' agenollava en sa Catedral per celebrar la Assumpció de la Verge, ab una característica profassó d' atributs y banderolas, en l' Ofici de pontifical que celebrá l' Arquebisbe, pujá á la trona un dels canonges d' aquella Metropolitana per predicar al poble en llengua polaca, de la qual se valgué fins per llegir lo tros del Evangeli d' ahont escullí son tema.

Quau un pensa que la Espanya centralista de Madrid creu que l' ofegar la llengua catalana es la assegurança més gran de la unitat nacional, y troba aquets Estats en que 's viu, y 's creix, y 's prospera

ab cinch llenguatjes, y la gen s' entén y no hi ha las confusions que tanta por fan á la part de baix de aquell tros de terra que hi ha al Sud-oest d' Europa; quan un sab las dificultats que hi ha per jue passis pels fils del telégrafo d' Espanya una comunicació en catalá, y troba per tota la Europa aquesta llibertad de las llenguas nacionals, ó diguémlashi regionals si bé vos sembla; quan un recorda lo que significa l' Estat espanyol, en que s' imposa una sola llengua, en qualsevol dels platets de la balansa en que 's gronxan los Estats europeus, y lo que representan aquets Estats ahont no espanta á sa cohesió la varietat de tans idiomas; quan un sobre tot, veu que á Espanya li fuig Cuba parlant en castellá, y que á Suissa y á la Austria no 's romp la unitat política perque la gent parla com pensa y com sent; ¡ah! quan un aixó ho discorre arriba á somniar que es cosa de posar en dubte si es que hi ha ó no hi ha á Espanya bon sentit, facultat de pensar, racionalitat humana.

A. R.

Moscou, 20 d' Agost de 1897.

(De *La Veu del Montserrat*)

BON CAMÍ

Lo «Foment del Treball Nacional» ha resolt éleva rahona 'a instancia als Poders públichs pera que, per via d' ensaig, y acullints á la autorisació que ab respecte á Navarra consta en la Lley de Pressupòsits de 1893-94 s' autorisi un Concert Económic ab la Diputació de nostra Província pera la fixació del cupo y cobro de las contribucions d' immobles, conreus y bestiar, y la industrial y de comer, com únic medi d' evitar motius de justa queixa per part dels contribuents y de trobar beneficis pera 'l Tresor Públic.

(«Retall de la premsa barcelonina del día 4 corrent.»)

La sollicitud del *Foment del Treball Nacional* está presentada en termes tan senzills y tan clars que no apar sisquera discutible, atesa sobre tot la fonda periurbació que avuy regna en lo terreno administratiu ab ocasió de las autorizacions ficilizadoras que, ab molt mala sombra, dictá á las darrerías de son ministeri lo flamant hisendista senyor Navarro Reverter. Efectivament ¿quina solució millor pera garantir los ingressos del Tresor del Estat, sense agravar la situació dels contribuents, que acceptar un arrendatari desinteressat com la Diputació Provincial, exempta del propòsit de ferhi cap negoci sobre las ja prou duras carregas de sos administrats? ¿Si la

Diputació té ja sa organissació económica disposta pera cobrar tributs de tota la circunscripció que abarca, quin arrendatari en millors condicions pot atendre ab menos dispendi als serveys contributius generals que l' Estat, desde son centre absorvent, no sabrà ni podrà dominar jamay sense grans pérduas y sacrificis? ¿Ni quina entitat moral ab major garantía de seguretat, de formalitat, de solvencia y de zel, pot empenhre aquell arrendament que 'ls governs centralistas no vacilan en entregar á un senzill particular, donantli per estimul en son servey lo dret d' investigació més repugnant á fi de que pugá arredonar son negoci acabant d' escurar las butxacas dels esquilmats contribuyents?

Ben cert que 's necessita tancar los ulls á l' evidencia pera duptar un sol instant sobre la oportunitat y la justicia de lo que 'l *Foment* demana. Ne tenim tal convicció de sa excelencia y abriguém tal confiança en l' éxit de son plantejament que 'ns cab la més plena seguretat de que, si la Diputació establís lo susdit Concert Económich ab lo Govern central pera 'l cobro dels impostos, no trigariam gayre temps á veure disminuir los tipos de las quotas contributivas, aixís com ara venen destinadas á creixer ab la mateixa proporció en que va augmentant lo desmanech administratiu del nostre desventurat país. Del naufragi inevitab'le de la Espanya uniformista, n' hauriam salvat una petita part, amparantla dintre l' *arca de Noé* del esperit autonómich, únich refugi destinat á guardar las llavors de la nova Espanya, de la Espanya regionalista.

* * *

Peró, á dir veritat, hi trobém en la proposició del *Foment* duas deficiencias, una de fondo y altra de forma que volém apuntar per lo que pugan servir, més que més quan no las atribuim á error de concepte, sinó á la precipitació ab que l' assumpto s' ha donat al públich.

En primer lloch, enteném que la referida sollicitud no deu concretarse á la provincia de Barcelona. Molt al contrari. Creyém que deuen extendrens sos efectes á tota la Regió Catalana; ja sin reclamant la creació de un *Concell Administratiu Regional*; elegit per les quatre Diputacions catalanes y potser format ab elements d' ellas mateixas. encarregat d' establir dit Concert Económich ab lo Govern central y provehir á tot lo necessari pera 'l bon cumpliment del mateix; ja sia, admetent, nó com á millor, sinó com á més fácil sistema, la existencia de quatre Concerts Económichs distints pera las quatre parts ab que l' absurdo criteri del centralisme ha dividit á la nostra terra.

* * *

L' altra deficiencia que notém en la justíssima petició del *Foment* es la forma com s' ha presentat, degut sens dupte á la extremada modestia dels quins la sugeriren.

En efecte: una reforma de tant gran trascendencia pera 'l país com es la que 'l *Foment* propossa, deu presentarse al Poder Central robusta, nó en la forma d' un telégrama ó d' una carta-exposició com las que s' envian cada dia á Madrid, ab predestino al cove dels papers vells la major part de las vegadas. Que s' anuncihi en aquesta forma l' propòsit tant sols d' ocuparse de tant important problema, bé está, pero darrera d' aquest avís, deu venirhi una campanya séria, movent tots los resorts de la opinió, sumant voluntats y cooperacions de tota mena retreyent arguments dela rahó y mostrant enteresas de la voluntat; en una paraula, fent, com sol dirse vulgarment, admósfera propicia pera que s' imposi, graciosament ó

per forsa, tant plausible iniciativa. Fém aquesta observació, y pot ser tant debó! resulti inoportuna, per entrar ja en los plans del *Foment* l'empendre la patriòtica campanya que 'ns referím, Perque ella es indiscutiblement necessaria; senze ella res hi há á fer. Cal desenganyarnos. Desde Madrid *expontáneament* no sortirá jamay cap reforma en sentit lliberal ó autonómich para las Regions; si aquestas més ó menos *dolsament*, no saben ó no volen *obligar* als governs centrals á concedirlas, viurán per *in eternum* sotmesas al jou brutal de la centralizació. Aixó es trist, es desconsolador, però es veritat.

Be ho sap prou lo mateix *Foment*. Pera aturar alguns de las etzeggolladas econòmicas atentatorias á la industria de Catalunya, que no té sas arrels á Madrid, recordis quants y quants sacrificis degueren ferse: telegramas, exposicions, viatjes, publicacions, meetings, manifestacions en la via pública, y tot lo que 's pot imaginar de respectuos fins á la cortesia, de arrogant fins á la amensaa. Y aixs y tot no sempre n' ha sortit prou bé.

Donchs aplique 'l mateix *Foment* idéntich criteri á la questió de que tractém, que prou s' h' val, y té maior transcendencia pera Catalunya que tots los tractats y aranzels haguls y per haver. Ab la gran autoritat que sos medis li douan, convoqui á totas las entitats d' alguna representació, y de tota Catalunya, pera tractar ab major amplitut l' assumpto, nombrantse una Comissió de capacitats, presidida pel mateix *Foment*, que donga bona direcció é una campanya de carácter general en pró de la autonomia administrativa de nostra Regió.

JAUME D' URGELL.

(De *Lo Catalanista* de Sabadell.)

Notes regionalistes

Com un fet no gayres vegades vist en nostra ciutat, en la que fins lo carrech de alcalde ha estat desempenyat per personalitats del altra banda del Cinca, podem mencionar ab gaubansa tenir avuy en dia Lleyda un governadó catalá; y encara que allunyats de la política, no podem menos de donar la benvinguda al excelent patriici señor Schwartz.

Lo dia 19 de Septiembre á benefici de la Creu Roija publicá un xistós poeta d' aquesta ciutat un *Romanse del Digodim digodám* escrit en lleydatá del que ara 's parle (com diu l' autor) y 'l qual tingué bona acceptació y 's celebraren les agudeses del mateix.

L' import recaudat en la venta fou destinat á la Creu Roija essent d' ap'audir tant caritatiu pensament.

A Barcelona s' ha colocat la primera pedra del monument que 's vá á aixecar al fundador del modern Teatre Catalá, D. Frederich Soler. L' acte ha revestit gran esplendor donchs hi assistiren representacions de les mes importants Asociacions de Barcelona y agrupacions regionalistes de tot Catalunya no faltanhi tampoch de fora entre les quals mereix especial menció la del valent periodich de Bilbao *Euskalduna*.

Lo lloch ahont deurá emplantarse 'l monument es la plassa del Teatro.

En dit acte després de la lectura del acort prés per lo Municipi de Barcelona de la erecció del monument, prengué la paraula lo senyor Alcalde Don Joan Coll y Pujol qui pronunciá un hermos discurs encomiastich del personatge que 's glorificava, recordant lo molt que li deu Catalunya y posantlo com á exemple al nostre poble. Lo discurs del senyor Coll fou en catalá com requeria l' acte essent molt ben rebut que 'l senyor Coll y Pujol no fos d'aquells que creuhen que 'n actes oficials no deu usarse lo catalá, si no que cregué prestar mes homenatge á la memoria del que 's festejava, usant la nativa llengua.

Després lo secretari de la Comissió senyor Noguera llegí l' acte d' aquella solempnitat y firmada que fou per les autoritats presents y 'ls membres de la Comissió, se procedí á posarla dintre la primera pedra y á colocar aquesta.

Acabát tant important acte l' individuo de la Comissió y entrat yable amich que fou d' en Soler, Don Conrat Roure, doná lectura á un hermos discurs de gracies notabilíssim baix tots punts de vista y que lo mateix que 'l del senyor Coll fou aplaudit ab entusiasme.

La comitiva se retirá pel mateix ordre de la anada, resultant en resum, un acte imponent, d' entusiasme espontani al que s' associaren totes les clases socials y per la llengua catalana un dia de festa que ploránt la pérdua de tant inspirat trovador feya afalagar fundades esperansas d' un mellor esdevenidor per nostre teatre catalá.

En lo Congrés medich internacional de Moscou la medicina catalana hi ha tingut una brillant representació denchs axís com del resto d' Espanya sols hi han assistit uns vuit metjes de Catalunya hi han concorregut los doctors Pascual y Fuster de Gerona y 'ls de Barcelona Robert Fargas, Martinez Vargas, Font, Roca, Torras, Fabregas, Fujador, Mascaró, Menacho Botey, Soler, Ruidor, Farricls, Viñamata, Llagostera, Roura y algun altre.

L' eminent Dtor. Robert fou nombrat president d' una secció y aixó feu que 'ls de Madrit se consideressin postergats y no cridessin alló del *buen nombre español* que si 's tractes de una eminencia de la Cort de segur haurian retret pera que hi anessin més congressistas espanyols.

N' obstant y aixó, los que hi han assistit s' han vist sumament obsequiats y per poch la próxima assamblea méica se celebra á Espanya denchs en la votació pera la designació del lloch en la que sols hi prenen part los Presidents de honor del Congrés los de las Seccions y 'ls delegats dels diversos paisos, Espanya obtingué 23 vots als que s' uniren rusos, alemans, italians é inglesos, pero 'ls francesos que hi assistiren en massa y que ván oferir la Fransa en nóm de son Govern arrastraren á algún altre indiferent y guanyaren la votació. Los espanyols, per desgracia no estaben autorissats pera fer l' oferiment oficial, pero apesar de tot—diu lo Dtor. Robert en un dels articles que publicá en *La Vanguardia* de Barcelona—varem assegurar que ab la protecció gubernativa ó sens ella, rebriam las congressistas ab los brazos oberts y que Espanya procuraria ferse digna de la estimació de tots apesar de que en aquets moments se veu afligida per tans infortunis.

D' Espanya se reberen pera dit congrés uns coranta treballs, dels quals més de trenta corresponent á metjes residents á Catalunya.

Han cablegrafiat de Buenos Aires, que la colonia gallega de la República Argentina va commemorar lo día 15 de juliól lo trist aniversari de la mórt de Rosalia Castro, celebrant al dematí funció religiosa y al vespre una vetllada necrológica. ahont forent llegits entre 'l major entusiasme 'ls «Cantars gallegos» d' aquella inspirada poetisa.

OBRA NOVA

Hem rebut y agraphim lo recort, la memoria que ab lo titol «La infancia y la criminalidad» ha escrit l' aprofitat alumno de la facultat de Dret de la Universitat de Saragossa y país nostre D. Manel Soldevila y Carrera.

Dit treball que obtingué 'l premi del Excm. Sr. Ministre d' Ultramar en lo Certamen Escolar Nacional celebrat per l' *Academia Juridico-literaria de Zaragoza* forma un complert volum en quart de doscentos coranta páginas y está dividit en vuit capítols á cual més interessant.

Comensa per fer un estudi de l' infancia y sa tendencia á delinquir, declarantse contrari á l' escola positivista que afirma que 'l home criminal naix criminal, sostenint en contra d' aquesta opinió, que 'ls fets punibles dels infants son comesos moltes vegades ab lo sol fi de satisfacer desitjos puerils y aplaudint á l' eximia tractadista de Dret Penal Donya Concepció Arenal quant afirma que 'l noy te axis mateix los germens dels mals instins com lo dó de les elevades virtuts.

Entrant á la clasificació de 'ls noys delincueuts, estudia les divisions fetes per los criminalistes Lombroso, Minzliouff, Le Bon, Garófalo y altres, estudiant principalment la sostinguda pel Catedratic de l' Universitat de Sienia, Eurich Ferri, la cual encara que li regoneix un fonament racional no l' accepta en sa totalitat.

En son capítol tercer estudia los factors principals de la delincuencia y en aquesta part que 's la més complerta y extensa de l' obra, fa un acabat análisis dels mateixos que encara que 'n alguns punts se separa del objecte anunciat demostra l' autor gran estudi y coneixement del assumpto.

Despres d' acceptar certa influencia de la temperatura en la delincuencia—en quai part de l' obra hi ha curiosos datos estaditichs—de estudiar les conseqüencias socials, les formes principals de la delincuencia y 'ls medis preventius y represius existents actualment, en varies nacions acaba pera presentar un plan de reformes originals del autor que dehurien portarse á cap ya en lo codich penal, ya en los establiments penitenciaris y en les cases de beneficencia, la major part de les quals son mol acertades.

La obra en conjunt mereix un aplauso y no duptem en tributarlo á son estudiós autor. R.

TAULA DEL PRESENT NUMERO

Enrich Arderiu.— <i>Comparacions Uinguistiques</i> (continuació)	f. ág.	81
F. Lamolla M.— <i>Monsó</i>	»	85
Trinitat Aldrich.— <i>Lo Ter</i>	»	88
A. R.— <i>Les petites autonomies</i>	»	89
Jaume d' Urgell.— <i>Bon Camí</i>	»	92
<i>Notes Regionalistes</i>	»	94
R. <i>Obra Nova</i>	»	96